

Sammendrag

Dette notatet oppsummerer oppdateringen av viltområder i Bærum kommune. Oppdateringen er utført i januar 2001, parallelt med slutføringen av Naturtypekartlegging i kommunen (Blindheim 2001). Hovedmålet har vært å lage en oversikt over spesielt viktige viltarealer i kommunen med basis i resultater fra naturtypekartleggingen og noe nytt litteratursøk. Det eksisterende viltkartet for Bærum (Fylkesmannen i Oslo og Akershus 1989 og 1998) har også vært til hjelp i arbeidet.

I dette notatet beskrives metodikk, generelt inntrykk samt de 15 prioriterte viltområdene. Av disse 15 områdene er 10 gitt status ”viktig viltområde”, mens 5 er gitt status ”svært viktig viltområde”. Når det gjelder skogsfugl og amfibier i skogstrakter, er det behov for feltarbeid og/eller grundige runder med intervjuer for å få kunnskapsstatus opp på et tilfredsstillende nivå.

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG.....	1
INNHALDSFORTEGNELSE	1
1. VILTKART OG VILTOMRÅDEKART	2
2. VERDISSETTING OG SAMMENVEIING AV ARTER OG FUNKSJONSOMRÅDER	2
2.1. VIKTIGE OG SVÆRT VIKTIGE VILTOMRÅDER	3
2.2. ANDRE VILTOMRÅDER.....	3
3. STATUS FOR VILT I BÆRUM – KORT OVERSIKT	4
3.1. HJORTEVILT.....	4
3.2. SMÅVILT.....	4
3.3. RØDLISTEARTER.....	4
<i>Amfibier</i>	4
<i>Flaggermus</i>	5
<i>Fugl</i>	5
3.4. ØVRIGE FUGLEARTER	6
4. VILTOMRÅDER PÅ TVERS AV KOMMUNEGRENSENE	8
5. OMRÅDEBESKRIVELSER	8
5.1. VIKTIGE VILTOMRÅDER.....	8
<i>Ostøya (002)</i>	8
<i>Triungsvann (117)</i>	9
<i>Kolsåsplatået (215)</i>	9
<i>Tanumplatået (314)</i>	10
<i>Lagmannsholmen – Mellomholmen (213)</i>	11
<i>Øverlandsvassdraget (217)</i>	11
<i>Sandvikselva-Isielva (218)</i>	12
<i>Lomma med sideelver (413)</i>	13
<i>Urselva (414)</i>	13
<i>Ramsåsen (415)</i>	14
5.2. SVÆRT VIKTIGE VILTOMRÅDER	14
<i>Fornebu (212)</i>	14
<i>Gåsungane (214)</i>	15
<i>Kjaglidalen (043)</i>	15
<i>Dælivann med omegn (216)</i>	16
<i>Lysakervassdraget (044)</i>	17
6. LITTERATUR.....	19
<i>Personlige meddelelser:</i>	20

1. Viltkart og viltområdekart

Det er vanlig å operere med flere ulike viltkart:

1. Standard kartblad for hjortevilt, småvilt og sårbare arter.
2. Spesialkart (arter, årstider).
3. Vektsumkart med eller uten informasjon om sårbare arter¹. Dette kartet er en sum av kartene for de enkelte artene og artsgruppene. Kartet bør ikke lages slik at informasjon om sårbare arter kan leses ut ved å sammenlikne med tilgjengelige artskart. Informasjon om områder for sårbare arter skal ikke være tilgjengelig, men slike områder kan "bakes inn" i andre viltområder.
4. Viltområdekart for kommunen. Dette kartet viser "hovedlinjene" og er et resultat av mekanisk overlagringsanalyse og/eller manuell prioritering. Her avgrenses de høyest prioriterte viltområdene. Sensitive opplysninger skal ikke framkomme av kartet. Kartet er offentlig tilgjengelig.

Dette notatet beskriver hovedlokalitetene for Bærum; altså lokalitetene på viltkart type 4 ovenfor. Et kart med avgrensning av områdene er avgitt til kommunen. På dette kartet er også viktige viltkorridorer inntegnet.

2. Verdisetting og sammenveiling av arter og funksjonsområder

Alle arter som anbefales registrert i kommunale viltkartlegginger er tildelt vekttall. Dette vekttallet bygger på en skjønnsmessig vurdering av artens verdi/status, funksjonsområdets betydning for arten og trusselnivået mot artens funksjonsområde. DN har anbefalt rammer for de ulike artenes viltvekter, men det er opp til fylkesmannen/kommunen å avgjøre hvilken verdi arten skal ha i på region/lokalitetsnivå. Eksempelvis bør kattugle gis høyere viltvekt på Stange (Hedmark) enn i Bærum. Videre er det riktig å gi et funksjonsområde som har flere par med kattugle høyere "kattugle-vekt" enn et område hvor arten kun hekker sporadisk. Alt i alt må en bruke et betydelig skjønn når en skal vurdere hvor "tung" eller "lett" en art er i viltsammenheng. Med unntak av noen arter som alltid skal gis høy vekt, gir DN kun retningslinjer.

Når en skal verdisette et viltområde, skjer dette ved en summering/veiling av verdien (vektallene) for funksjonsområdene for viltartene som er registrert. Resultatet er et vektsumkart med viltområder av ulik verdi. DN-håndbok 11 (Direktoratet for Naturforvaltning 1996) foreslår at vektsum 1 gir status "registrert viltområde", vektsum 2-3 gir "viktige viltområder" og vektsum >3 gir "svært viktige viltområder".

DN-håndbok 11 spesifiserer i detalj hvordan denne overlagringsanalysen kan gjennomføres. Problemet er at en helst bør ha svært nøyaktige og oppdaterte opplysninger for å kunne framstille et meningsfullt kart hvor områdeverdier slavisk er avledet fra vektsummer. I Bærum har vi derfor valgt å gjøre en manuell vurdering av områdenes verdi. Basisen for vurderingen er selvsagt informasjon om arter og funksjonsområdenes betydning. Som i DN-håndbok 11, har vi brukt kategoriene viktige, svært viktige og registrerte (andre) viltområder.

---

¹ Med sårbare arter menes arter som er utsatt for ulovlig etterstrebelse (for eksempel plyndring av rovfuglreir) eller der funksjonsområdet (for eksempel skogsfuglleiker) kan bli utsatt for forstyrrelse.

2.1. Viktige og svært viktige viltområder

I de viktige og svært viktige viltområdene skal viltinteressene ha avgjørende betydning for arealforvaltningen. Det er ikke ønskelig med (tunge) tekniske inngrep eller storskala-forstyrrelser i slike områder dersom slike inngrep vil redusere viltartenes muligheter til bruk av området. Fragmentering bør unngås, etter som størrelsen er en viktig kvalitet ved de fleste viltområdene. Dersom det utøves landbruk, skal utøveren ta spesielle vilthensyn. Grunneier bør ha en dialog med viltmyndigheter, slik at inngrep i størst mulig grad kan utføres på en viltvennlig måte. Det er ingen skarpe grenser mellom viktige og svært viktige områder. De svært viktige har vanligvis enda flere viktige viltforekomster enn de viktige.

Det er ønskelig at viltområdene som er prioritert som viktige og svært viktige dekker et tverrsnitt av kommunens naturlig forekommende hovednaturtyper. I Bærum har vi forsøkt å avgrense prioriterte viltområder som favner naturtypene løvskoger (inkl. edelløvskoger), barskoger, kulturlandskap, rike kulturlandskapsjøer, korridorer langs vassdrag samt beskyttede og eksponerte marine våtmarker.

Avgrensningene følger i størst mulig grad naturlige skiller i topografi og naturgrunnlag. Langs vassdragene er korridorfunksjon en viktig viltkvalitet. Lysakerelva er det eneste vassdraget som har et bredt og intakt vegetasjonsbelte langs elva. For de andre vassdragene som inngår i prioriterte viltområder (Øverlandselva, Lomma og Sandvikselva) er grøntbeltene på flere steder svært smale/fraværende. I slike tilfeller har vi allikevel inkludert et *sammenhengende areal* langs elva i viltområdet. Mindre arealer med dyrka mark har dermed blitt inkludert i disse viltområdene. Denne avgrensningen setter fokus på et sterkt ønske om å gjenskape/-restaurere brede viltkorridorer langs de største vassdragene i kommunen.

2.2. Andre viltområder

Områder utenom de viktige og svært viktige viltområdene kan også være av stor betydning for viltet. Årsaken til at disse ikke kommer med på viltområdekartet kan for eksempel være at de er små eller isolerte. Dårlig dokumentasjon kan også være årsaken til at "andre viltområder" ikke prioriteres.

I Bærum har vi plukket ut noen område-typer og noen konkrete lokaliteter som ikke er dekket inn av de prioriterte viltområdene, men som kommunen må ha en spesielt bevisst og restriktiv forvaltning av:

- Tjernsruardtjern
- Lysakermyra
- Hosletjern
- Amfibiellokaliteter
- Jerpebiotoper

De tre konkrete lokalitetene i lista samt alle amfibiellokaliteter er prioritert som viktige eller svært viktige naturtyper i kommunens naturtypekartlegging. Naturverdiene er altså allerede synliggjort på naturtypenivå.

3. Status for vilt i Bærum – kort oversikt

3.1. Hjortevilt

Hele kommunen ansees som uprioriterte viltområder for elg. Store deler av kommunen (kulturlandskapet og de lavereliggende skogstraktene) ansees som mulige viltområder for rådyr. Ingen prioriterte viltområder har blitt avgrenset på bakgrunn av funksjon for hjortedyr alene. Et par av viltområdene har allikevel stor verdi som nøkkelområder (vinterbeite). Spesielt viktige trekkveier for hjortevilt er tegnet inn på viltområdekartet og symbolisert med piler.

3.2. Småvilt

Viltkartet for Bærum inneholder ikke oppdaterte opplysninger om funksjonsområder for skogsfugl. Når det gjelder tiurleiker, er ”Gammel spillplass” en betegnelse som brukes. I følge viltkartet er det flere gamle storfugl-leiker i kommunen. Fra Bærums fuglekikkere hevdes det at det ikke lenger er aktive tiurleiker i kommunen (den siste skal ha ”dødd ut” i 1984, Bergan (1992a) og Bergan pers. medd). Kommunen bør prioritere oppsøkende feltarbeid i leiktida (ultimo mars-primo mai) for å klarlegge status for tiur-leiker i kommunen. For storfugl bør dessuten et vidt leveområde (i området som grenser til leiken) avgrenses på viltkartet. Storfuglen bruker et vidt spekter av habitater (Rolstad m.fl. 1991). I leveområdet må arealbruken være tilpasset tiuren og røyas krav til alle årstider og i alle livsstadier. Oppdaterte bestandskart fra siste skogbrukstakst (1999) er et godt grunnlag for en registrering av mulige storfuglleiker.

Det er også viktig å få oversikt over intakte orrfugl-leiker. Arten har ennå flere gode spillplasser i kommunen, men data fra viltkartet er også her utdaterte. Gode opplysninger om orrfugl-leiker kan innhentes ved intervjuer samt ved feltarbeid i regi av kommunen i perioden mars-mai.

For å sikre jerpebestanden, bør leveområdene kartlegges. Flere jerpebiotoper inngår i de prioriterte viltområdene og noen flere er avmerket på kommunens viltkart. Formodentlig finnes det flere jerpeområder i kommunen. Bekkedaler eller andre frodige områder med beitetrær (helst or) og skjul (skjørtegraner) er en forutsetning i jerpas leveområde. Jerpa er sannsynligvis i tilbakegang i Norge (Danielsen 1991). Kommunen bør ha oversikt over leveområdene for jerpe.

3.3. Rødlisterarter

Amfibier

Av Norges 4 rødlistede amfibiearter, forekommer 3 i Bærum; stor salamander, liten salamander og spissnutefrosk. Antall lokaliteter for stor salamander er 5, for liten salamander 17 og for spissnutefrosk 1 (Rinden og Eine 1993, Dolmen 1994, Sigurd Lønne, pers. medd).

Salamandere

Dammer er en naturtype som har gått sterkt tilbake de siste tiårene. Den største trusselen er gjenfylling, drenering, gjengroing og forurensning/forsøpling. For salamanderne er utsetting av fisk og ender/gjess være et problem. Alle amfibier er dessuten negativt påvirket av sur nedbør. De to salamanderartene våre har mistet mange av sine leveområder og artene er derfor

plassert i strenge rødlistekategorier (direkte truet for stor salamander, sårbar for liten salamander). Oversikten over dammer i byggesonen og kulturlandskapet i Bærum er relativt god. Utfordringen er å klare å bevare salamandernes levesteder. Det er ikke nok å bevare selve vannspeilet intakt! Salamanderne oppholder seg mesteparten av tida på land; i omgivelsene rundt yngledammene. Forvaltning av salamanderdammer fordrer derfor bevaring av grøntarealer (skog, skrotemark, etc) rundt dammene.

Trolig finnes flere uoppdagede salamanderforekomster i skogstrakter i kommunen. Salamander-inventeringer i skogstraktene bør gjennomføres.

Spissnutefrosk

Kun én lokalitet for spissnutefrosk er kjent fra kommunen. Denne lokaliteten må bevares intakt. Videre registreringer er ønskelig.

Flaggermus

På den norske rødlista finner vi 9 arter av flaggermus. Av disse er 4 kjent fra Bærum; storflaggermus, langøreflaggermus, skimmelflaggermus og bredøreflaggermus (Gjerde m.fl. 1996). Det er ikke registrert ynglekolonier tilhørende noen av disse artene i kommunen.

DN-håndbok 11 legger opp til at kun yngleplasser, overnattingsplasser og overvintringsplasser for flaggermus skal kartlegges i kommunens viltkartlegging. Enkelte jakthabitater for flaggermus (våtmark, kulturlandskap) kan være truede naturtyper som stor verdi for enkelte flaggermusarter. Dersom flere arter av flaggermus benytter et område til jakt, er dette et signal om at området har en viktig viltfunksjon. På denne bakgrunn er det tilrådelig å inkludere spesielt viktige jaktområder for flaggermus i viltkartlegging.

Data fra kontinentet indikerer at lineære strukturer og habitater; f.eks. alléer og skogkanter, er viktige ledelinjer for flaggermus som trekker mellom overnattingsplassene og jakthabitatene (Jeroen van der Kooij, pers. medd). Slik informasjon understreker at landskapsplanlegging på høyt nivå er nødvendig for å oppfylle kravene til en stillfarende gruppe dyr som flaggermus! Ennå er det mye vi ikke vet om flaggermus i Norge, f.eks. om hvilke arter som trenger store hule trær til sine ynglekolonier.

I Bærum foreligger kun informasjon om én viktig flaggermuslokalitet: Bærums verk/Glitteruddammen. Området benyttes som jaktområde for flere flaggermus-arter, men evt. ynglekolonier er ikke kjent herfra. En kartlegging av flaggermusfaunaen i kommunen bør foretas av kompetent personell, f.eks. flaggermusgruppa ved Norsk Zoologisk Forening.

Fugl

55 fuglearter er oppført på den norske rødlista (Direktoratet for Naturforvaltning 1999). Av disse har 18 med sikkerhet hekket i Bærum kommune mens ytterligere 5 kan ha hekket i kommunen (tabell 1, data fra Christiansen (1975), Andersen (1989), Bergan (1992) og Andersen og Stensland pers. medd). Av de 18 artene som sikkert har hekket i Bærum, kan 2 (vannrikse og skjeand) regnes som tilfeldige hekkere, d.v.s. arter som ikke har fast hekkebestand i regionen. Av de 16 gjenværende rødlisteartene som har hekket i Bærum er det kun 7 som med sikkerhet eller stor sannsynlighet kan sies å tilhøre dagens fuglefauna i Bærum: Hønsehauk, skogdue, vendehals, dverglo, dvergspett, vepsevåk og gråspett. Bestanden av hønsehauk synes å være god. Trolig er arten fortrent fra hekkeplasser i

markene p.g.a. lav skogsfuglbestand. Imidlertid holder 5-7 par stand i de lavereliggende delene av kommunen. Næringsgrunnlaget er godt, men hekkeplassen krever vern og ro i hekketida (kfr. anbefalinger gitt av Knoff 1999). For de 6 andre artens vedkommende, er det lave og/eller sikre bestander.

Etter 1970, kan en regne med at tre rødlistearter (storlom, fiskeørn og hvitryggspett) har forsvunnet fra kommunen. Ytterligere én rødlisteart (dverglo) står i akutt fare for å forsvinne p.g.a. få egnede hekkeplasser og liten bestand (trolig ikke mer enn 1-2 par). Dessuten bør en overvåke bestanden av dvergspett, gråspett og skogdue. Dette er arter som er avhengige av spesielle elementer og miljøer knyttet til gamle og døende trær og som har gått sterkt tilbake i Norge i løpet av siste halvdel av 1900-tallet. Bestanden av skogdue har kanskje hatt et lite lokalt oppsving i Bærum i de senere åra (Per Stensland, pers. medd). Vendehals har også en svak bestand, men det er uvisst hvorvidt årsakene til nedgangen ligger i hekke- trekk- eller overvintringsområdene.

Utsiktene til reetablering av forsvunne arter er positive for to arter av dagrovfugler (vandrefalk, lerkefalk), men ellers negative.

3.4. Øvrige fuglearter

Utenom rødlisteartene, finnes enkelte fuglearter som kan være truet i kommunen. Dette er arter med små bestander og få leveområder, for eksempel flere arter knyttet til våtmark og skog. Sivhøne, sothøne, rødstilk, tretåspett og musvåk er eksempler på slike arter. Av ikke-rødlistede arter som er borte som hekkefugler, kan sandlo nevnes. Flere par sandlo hekket i kommunen for et par tiår siden.

Bærum har store arealer med varmekjær vegetasjon. Fuglelivet er derfor variert og rikt. Vassdragene i Bærum har en god bestand av vintererle, og den samlede bestanden i Asker og Bærum er den tettete i landet. Rosenfink, kjernebiter, bøksanger og stillits er alle eksempler på nasjonalt uvanlige arter som har nokså sterke bestander i kommunen. Kattugle kan også trekkes fram som en art der Bærum har en meget god bestand.

Viltområder i Bærum kommune

Tabell 1: Fuglearter på den norske rødlista (DN 1999) som har hekket eller hekker i Bærum kommune med status, framtidsutsikter og trusselbilde. Enkelte opplysninger om bestand etc. er gitt i fotnoter.

Norsk navn	Vitenskapelig navn	Rødl. status	Status i Bærum	Framtidsutsikter i Bærum	Trusselbilde
Topplerke	<i>Galerida cristata</i>	Ex?	Sannsynlig tidl. hekkefugl. Nå: Forsvunnet	Negative	Arten er i tilbakegang
Rapphøne	<i>Perdix perdix</i>	Ex?	Sannsynlig tidl. hekkefugl ² . Nå: Forsvunnet	Negative	
Åkerrikse	<i>Crex crex</i>	E	Forsvunnet på 1960-tallet	Negative	Arten er i tilbakegang
Hortulan	<i>Emberiza hortulana</i>	E	Forsvunnet på 1950-tallet	Negative	Liten norsk stamme i tilbakegang
Hønsehauk	<i>Accipiter gentilis</i>	V	Hekker ³	Stabil?	Hogst av reirplasser, sviktende næringsgrunnlag
Hubro	<i>Bubo bubo</i>	V	Forsvunnet	Tilfeldig hekking sannsynlig	Liten bestand, sårbar for forstyrrelser
Skogdue	<i>Colomba oenas</i>	V	Hekker ⁴	Stabil?	Mangel på reirtrær
Hvitryggspett	<i>Dendrocopos leucotos</i>	V	Forsvunnet i 1981	Negative	Mangel på store områder med gammel, død ved rik løvskog
Vandrefalk	<i>Falco peregrinus</i>	V	Forsvunnet	Reetablering sannsynlig	Flere gode hekkeplasser, bestand i framgang
Vendehals	<i>Jynx torquilla</i>	V	Hekker	Stabil/Nedgang	?
Skjeand	<i>Anas clypeata</i>	R	Tilfeldig hekkefugl	Tilfeldig hekking sannsynlig	
Dverglo	<i>Charadrius dubius</i>	R	Hekker ⁵	Nedgang	Forstyrrelse og nedbygging av hekkeplasser
Lerkefalk	<i>Falco subbuteo</i>	R	Forsvunnet	Reetablering sannsynlig	I framgang. Egnede hekkeplasser finnes i Bærum
Trelerke	<i>Lulula arborea</i>	R	Sannsynlig tidl. hekkefugl. Nå: Forsvunnet	Negative	Ingen funn i hekketida senere år
Fiskeørn	<i>Pandion haliaetus</i>	R	Forsvunnet før 1990	Reetablering/tilfeldig hekking sannsynlig	Få egnede hekkeplasser i kommunen
Myrrikse	<i>Porzana porzana</i>	R	Mulig tidl. hekkefugl. Tilfeldig	Tilfeldig hekking sannsynlig	Kan muligens ha hekket i kommunen i 2000
Vannrikse	<i>Rallus aquaticus</i>	R	Tilfeldig hekkefugl	Tilfeldig hekking sannsynlig	Naturlig sjelden i Norge. Egnede hekkeplass finnes
Dvergspett	<i>Dendrocopos minor</i>	DC	Hekker ⁶	Nedgang	Mangel på død ved rik løvskog og hagemarksskog
Storlom	<i>Gavia arctica</i>	DC	Forsvunnet ca 1960 - 70	Negative	Forstyrrelser ved egnede hekkeplasser
Vepsevåk	<i>Pernis apivorus</i>	DC	Hekker ⁷	Stabil	
Gråspett	<i>Picus canus</i>	DC	Hekker	Stabil	Naturlig sjelden art i kommunen
Nattravn	<i>Caprimulgus europaeus</i>	DM	Forsvunnet (rundt 1940?) ⁸	Negative	Tilbakegang i utbredelsesområdet
Sjørørre	<i>Melanitta fusca</i>	DM	Mulig tidl. hekkefugl ⁹ . Nå: Forsvunnet	Negative	Sterk tilbakegang siden forrige århundre. Forstyrrelser

² Første kjente forekomst i Oslo og Akershus: 1733. Ikke kjent om arten har forekommet i Bærum, men dette virker sannsynlig.

³ Bestanden i Bærum teller 5-7 par (Per Stensland, pers. medd). Ringdue, måkefugl og kråkefugl er trolig de vanligste byttedyr i det skogsfuglstammen i kommunen er liten.

⁴ Trolig hekker minst 10 par, men få hekkefunn er gjort. Om sommeren kan flere ti-talls individer sees ved overnattingsplass på Fornebu.

⁵ Kraftig nedgang siste 50 år. Hekket før i skjærgården. I de senere år kanskje bare 1-2 par i kommunen.

⁶ Usikkert om dvergspett har gått tilbake i kommunen. Trolig hekker noen få par (1 – 5?) hvert år.

⁷ Liten hekkebestand; 2-3 par.

⁸ En større bestand fantes trolig i forrige århundre. Spillende nattravn ble hørt flere steder i 1940-åra. Uvisst når siste hekking fant sted.

⁹ Hekket på øyer i Oslofjorden fram til ca 1830, eksakte hekkeplasser ikke kjent.

4. Viltområder på tvers av kommunegrensene

En fornuftig viltforvaltning krever interkommunalt samarbeid. Kommunegrensene er ofte trukket midt i viltkorridorene (f.eks. langs vassdrag). Dersom slike korridorer skal ha den ønskede effekten, må viltforvaltninga på begge sider av grensene gi arealet samme prioritet som viltområde. For Bærums vedkommende fortsetter følgende viltområder inn i nabokommuner:

- Lysakervassdraget (Bærum-Oslo). Dette vassdraget er kanskje den mest intakte og derfor viktigste grøntkorridoren mellom Oslofjorden og Marka.
- Triungsvann (Bærum-Oslo)
- Tanumplataet (Bærum-Asker). Stokkerelva er grenseelv. På Askersida, finnes viktige viltområder i Skaugumsåsen/Semsvann/Hagahogget (kulturlandskap, våtmark og skog).

5. Områdebeskrivelser

Områdenummer refererer til det unike nummeret i kommunens naturtype- og viltdatabase.

5.1. Viktige viltområder

Ostøya (002)

Generelt

Ostøya er en stor øy med småkupert topografi. Berggrunnen består av skifer og kalkstein med marin leire og rester etter morenegrus som løsmasser. Sommerklimaet på Ostøya er meget gunstig. Kombinasjonen av klima og berggrunn gir en meget interessant mosaikk av vegetasjonstyper. Kalkfuruskog og rik lågurtgranskog er vanligste skogtyper. I tillegg er det hagemarkskog, edelløvsog, småbregneskog og rike sumpskog. Det er også rike fuktenger og kalktørrenger. Mot sjøen er det kalkberg og krattsamfunn av ulike typer. På Ostøya finnes det større områder med naturtyper som har vært vanlig i regionen, men som er sjeldne i dag. Både faunaen og floraen er meget rik. Det er et høyt innslag av sørlige og østlige arter. Mange sjeldne sommerfugl-, insekt-, karplante- og sopparter er registrert her (se bla. Midtgaard og Aarvik 1984 og Bronger 1986b). Av tekniske inngrep, er fritidsbebyggelse sør på øya og golfbane de mest omfattende.

Verdi for viltet

I de rike lågurtgranskogene er det et meget variert fugleliv, med høy tetthet av hekkende spurvefugler. Bøksanger er en uvanlig art som finnes på Ostøya. Flere rovfuglarter hekker etter alt å dømme og gammelskogsarter som spurveugle og tretåspett er registrert her om sommeren (NOF/Oslo og Akershus 1998). I buskmarka mellom åkerland og skog fantes tidligere et rikt fugleliv, bla. mange par tornskate. Etter at golfbanen ble anlagt har arter knyttet til denne naturtypen forsvunnet eller blitt redusert i antall.

Ostøya er leveområde for rådyr og elg hele året. Sundene over til Borøya og Nesøya er viktige korridorer for hjortedyr.

Konklusjon/forvaltning

Fuglelivet på Ostøya er meget rikt. For å bevare eller forbedre viltkvalitetene må skogen i minst mulig grad underlegges et intensivt skogbruk. Sjiktning og løvinnslag er viktige komponenter for et rikt fugleliv i skog.

Triungsvann (117)

Generelt

Triungsvann er vernet som våtmarksreservat. Kommunegrensa mellom Oslo og Bærum deler reservatet. Reservatet består av et komplekst vann-, sump- og myrsystem. Det er store arealer med flytetorv i vannet i tillegg til myrer, særlig i norvest. Vannet er dystroft og omkranses av granskog. I utkast til verneplan for våtmark (Fylkesmannen i Oslo og Akershus 1987) beskrives området som regionalt verneverdig. Hovedfunksjonen til området er som hekke og hvile/rasteplass under trekket. Botanikken viser sterk dominans av lite krevende karplanter. Et par rikmyrsarter er registrert.

Verdi for viltet

De utilgjengelige flyteøyene er gunstige hekkeplasser for fugl. Mange ande- og vadefuglarter er dokumentert hekkende eller trolig hekkende i området; krikvand, stokkand, toppand, kvinand, vipe, enkeltbekkasin, skogsnipe, grønnsilk, strandsnipe og fiskemåke (NOF/Oslo og Akershus 1998). I tillegg fantes det en hettemåke-koloni her på 60/70-tallet. Av spurvefugl finnes blant annet gulerle og sivspurv i området. Flere av artene som hekker her er sjeldne som hekkedugler i det øvrige av Oslo- og Bærumsmarka. Randsone til Triungsvann er mye benyttet som sommerbeiteområde for elg.

Konklusjon/forvaltning

Triungsvann utgjør et sjeldent våtmarkskompleks. De største viltverdiene knytter seg til hekkende ande- og vadefugl. Området er vernet som naturreservat og trenger ingen skjøtselstiltak.

Kolsåsplatået (215)

Generelt

Viltområdet omfatter Kolsåstoppen fra stupene i vest, sør og øst og innover platået til hoppbakken i nord. På platået er det to topper; søndre og nordre Kolsåstopp. Hele viltområdet ligger innenfor landskapsvernområdet, og det inkluderer naturreservatene Kolsåstoppen (barskog) og Kolsåsstupene (geologi/varmekjær vegetasjon). Lavfurskog og blåbærgranskog er dominerende vegetasjonstyper i området. I sørøst, grenser viltområdet til Dælivann viltområdet. Grensa mellom viltområdene følger omtrent høydekote 200. Under de bratte stupene er det høyt løvinnslag og forekomster av edelløvsog med hassel, ask og lønn. For øvrig dominerer gammel barskog. Det finnes rike sumpskog og holt med gamle osper i området. I partier er skogen lite påvirket. Området er geologisk interessant.

Verdi for viltet

NOF/Oslo og Akershus (1998) nevner at dvergspett, tretåspett og nøttekråke kan påtreffes i området. De to førstnevnte artene er relativt arealkrevende. Det er tvilsomt om tretåspett hekker her. De rike løvskogene i og under stupene har trolig stor verdi for varmekjære arter (for eksempel mange sangere). I barskogen på platået finnes typiske arter fra gammel barskog.

Konklusjon/forvaltning

Området er et større, sammenhengende gammelskogsområde med verdi primært som hekkeområde for fugl. Naturrestatene i området vil utvikle seg fritt. For øvrig anbefales minst mulig grad av fragmentering. For "gammelskogsarter" vil det beste være om området i størst mulig grad får utvikle seg fritt.

Tanumplatået (314)

Generelt

Viltområdet er avgrenset av Tanumskogen i sørøst, Stokkerelva i sør, en linje fra Holo langs Stovivannets vestsida til Sand i nord og av bebyggelsen fra Skui til Tanum i øst. Området består av åkre, beitemark, en rik kulturlandskapssjø (Stovivannet), flere smådammer, hagemarksskog, edelløvsog og barskog. Små arealer med rik svartorsumpskog og ask-snelleskog finnes. Kulturlandskapet sør-sørøst for Stovivannet har mange partier med styva aske- og almetrær. Noen av trærne er meget grove og hule. Flere sjeldne lavarter er funnet på stammen av slike trær. Flere av flekkene med edelløvsog representerer viktige naturtyper i Bærum kommune. På Tanumplatået er det spredte gårder, men ingen større boligfelt. Det er et visst utbyggingspress i området.

Verdi for viltet

Rinden (1988) har notert fugleobservasjoner i området gjennom hele 1980-tallet. Fuglefaunaen i området er rik. Flere hakkespettarter holder til i området, blant annet den uvanlige dvergspetten. Kattugle hekker i området med flere par, mens andre spurveugle er en fast vintergjest. Blant dagrovfuglene hekker et par arter. I Stovivannet fisker dessuten fiskeørn om våren og den sjeldne sivhauken er observert. Spurvefuglfaunaen er variert. Mange arter som krever løvsog, for eksempel løvmeis, stjertmeis og diverse sangerarter, blant annet den uvanlige bøsangeren, finnes i området. Skogdue og vendehals er potensielle hekkefugler i området. I tilknytning til Stovivannet er et bredt spekter av vannfugl observert. Flere av de vanlige artene blant ender og vadefugl hekker. I tillegg har sothøne hekket her på 1970-tallet og vannrikse er hørt syngende flere ganger på 1980-tallet. I sivbeltet hekker rørsanger og sivpurv.

Området er utvilsomt et viktig beiteområde for rådyr og elg, som finnes her hele året. Mange rike vegetasjonstyper og mye løvsog gir godt beitegrunnlag. Mosaikken av dyrka mark, skogholt og større sammenhengende skogområder tilbyr dyra godt skjul og korridorer hvor de kan bevege seg.

På Tanumplatået finnes det flere verdifulle amfibielokaliteter. Liten salamander er påvist på tre steder og stor salamander på ett sted.

Konklusjon/forvaltning

Tanumplatået utgjør et større sammenhengende område med spesielt høy verdi for viltet. Verdien er knyttet til partier med rik løvsog, til mosaikken av løvsog og dyrka mark og til dammer og tjern i området. Bevaring av kvalitetene fordrer at partier med eng og hagemarksskog holdes i hevd, at løvsogsandelen holdes høy og at vann og våtmark bevares intakt.

Lagmannsholmen – Mellomholmen (213)

Generelt

I skjærgården utenfor Fornebulandet/Snarøya er det mange små skjær, holmer og øyer. Flere av de mindre skjærene og holmene er åpne; kun med lavere vegetasjon. Viltområdet Lagmannsholmen – Mellomholmen omfatter 13 holmer og skjær, hvorav 5 er vernet som sjøfuglreservater (Lagmannsholmen, Møkkalassene, Ytre Vassholmen, Terneskjær og Mellomskjær, Svartskjæra). I tillegg til å være hekkeplasser, har flere av holmene kalkstrandberg og tørrbakker med en spennende botanikk. Konkrete artsfunn foreligger, blant annet er den sjeldne planten dragehode funnet på det lille skjæret Gåsøya NØ. Flere av holmene er dårlig undersøkt m.h.p. botanisk verneverdi. Tekniske inngrep begrenser seg til spredt bebyggelse, hovedsaklig fritidsboliger, på de større holmene.

Verdi for viltet

Området har mange hekkeskjær for sjøfugl. Arter som hekker her er kanadagås, grågås, siland, stokkand, ærfugl, tjeld, hettemåke, fiskemåke, gråmåke, sildemåke, svartbak og makrellterne (Andersen og Bergan 1997, Fylkesmannen i Oslo og Akershus 1989 og 1998). Rødstilk er mulig hekkefugl i området. Også flere av holmene som ikke er fredet har en del hekkende sjøfugl. Mye av farvannet er grunt og det er her sjøfuglene har de viktigste fødesøkområdene. Grunt "farvann" rundt holmene og ved undervanns-skjær i området har en viss verdi som rasteområde for sjøfugl. Ved Vassholmflu kan det hvile flokker av ærfugl og måker. Bukta innenfor Møkkalassene er næringsområde for arter som stokkand og grågås.

Konklusjon/forvaltning

I skjærgården utenfor Ostøya, Snarøya og Fornebulandet er det regionalt viktige hekkeplasser for sjøfugl. De hekkende artene finner også næring i området. I tillegg har området verdi som rasteområde for sjøfugl. Forstyrrelser i hekketida er den mest vesentlige trusselen mot viltet i området. Ilandstigningsforbud må overholdes. Om nødvendig bør det fremmes verneforslag på viktige hekkeplasser som ikke er underlagt vern i dag.

Øverlandsvassdraget (217)

Generelt

Viltområdet omfatter Øverlandsvassdraget fra Sandvika til Sandtaket nord for Dæli/Østern. Elva renner til dels gjennom bebyggelse og til dels gjennom kulturlandskap. Mengden skog langs vassdraget varierer. Noen steder dominerer ask, lønn og alm og til dels lind i frodige edelløvsleger og sumpskoger. I nedre deler (mellom Haslum og Engervann) er det et større område med gråor-askeskog og til dels rein askeskog. Mellom Haug og Ankerveien finnes også et parti med sammenhengende skog hvor elva meandrerer over en lengre strekning. Vassdrag med rik og intakt skog på begge sider er sjeldent. Mange undersøkelser er gjort i tilknytning til vassdraget, bla. i forbindelse med planlegging av golfbane på Haga. Alt tyder på at Øverlandselva med tilhørende vegetasjonsbelter er et svært artsrikt naturmiljø. Det er registrert høy karplantediversitet, hvorav også noen sjeldne arter, samt noen krevende lavarter. Slike funn er særlig gjort i tilknytning til rike edelløvsleger og sumpskoger. Sæterbekken (nedre deler inngår i Øverlandsvassdraget viltområde) er et lite forurenset vassdrag med typisk rentvannsfauna. Både laks og sjø-ørret vandrer opp de nederste delene av vassdraget.

Ved Haga er arealene ved vassdraget regulert til golfbane. Blant de naturfaglige registreringene som er gjort i den forbindelse kan nevnes Håland m.fl. (1998), Johnsen (1998), Stensland og Bøhler (1998).

Engervannet er et grunt, eutrofiert vann med et våtmarksområde i nordøstenden.

Verdi for viltet

Vassdraget med kantsoner utgjør en nesten sammenhengende grønn korridor fra sjøen til Bærumsmarka. En slik sone har korridoreffekt for flere arter, blant andre spurvefugl, vadere, ender og hjortedyr. En del andefugl og vadefugl benytter vassdraget som hekkeplass. I de største skogpartiene langs elva, er det meget rikt fugleliv; bla. flere hakkespettarter, kjernebiter, gulsanger og bøksanger. I kulturlandskapet i øvre deler av vassdraget er mange sjeldne sangere registrert; gresshoppesanger, elvesanger, myrsanger m.fl. Dette er arter som ikke hekker årlig i området. Totalt har NOF/Oslo og Akershus registrert 95 ulike fuglearter i et mindre område langs elva nedstrøms for Haga (Stensland og Bøhler 1997). Ved krysningspunktet Øverlandselva/Sæterbekken (sør for Ankerveien) ligger et viktig sumpskogsområde med rik amfibiefauna.

Engervann er en viktig våtmark med betydning både for overvintrende, trekkende og oversomrende vannfugler. Toppand, kvinand, laksand og stokkand er arter som kan raste i store antall her. De fleste norske andefuglartene er sett her (Bergan 1992b). Noe vannfugl hekker i vannet, bla. knoppsvane, grågås og gravand. Engervann er furasjeringsområde for gråhegre, sivhøne og knoppsvane. Et par sjeldenheter kan også nevnes: Dvergdykker (raster regelmessig på lokaliteten) og isfugl (registrert om vinteren i elva fra Engervann til Sandvikselva).

Konklusjon/forvaltning

Øverlandsvassdraget har stor verdi som viltkorridor. I tillegg har enkelt-lokaliteter i løvskogen langs elva høy verdi som hekkeområde for uvanlige fuglearter. Nøkkelbiotoper i området bør få utvikle seg fritt. Inngrep som fragmenterer grøntkorridoren og reduserer vannkvaliteten må unngås. Grensene som er trukket signaliserer at det stedvis bør arbeides for å reetablere kantsoner. Dette bør være mulig der det er kulturlandskap mot vassdraget og i området ved golfbanen.

Sandvikselva-lsielva (218)

Generelt

Dette viltområdet omfatter Sandvikselva fra sjøen til Kjaglidalen viltområde. Vegetasjonssonen langs elva varierer i bredde. Elva renner i partier gjennom bebyggelse. Grøntsonene er flere steder meget smale eller fraværende. Enkelte steder (f.eks. sør for Nybrua), finnes partier med velutforma gråor-heggeskog og rik edelløvskog. Det finnes spredt med kalkrike bergvegger ned mot elva. Ved Berghov er det dokumentert stor rikdom av barksopper i en undersøkt lokalitet (Nakken1979).

Verdi for viltet

Lokaliteten er en viktig viltkorridor. Bever finnes i de nedre delene. I de øvre delene er det gode forhold for vintererle. For andefugl er elva en viktig trekk-korridor og et par vanlige arter hekker dessuten her. Sandvikselva er en mye brukt fiskeplass for gråhegre. I de nedre

delene (ved Sandvika) raster en del gjess, svaner og ender. Uvanlige arter som dvergdykker og isfugl er også registrert her.

Konklusjon/forvaltning

Sandvikselva/Isielva har stor verdi som trekkvei/korridor for mange fuglearter. De nederste delene har også verdi som raste/overvintringsområde. Noe fugl hekker i tilknytning til elva. Grensene som er trukket signaliserer at det stedvis bør arbeides for å reetablere kantsoner. I dag er kantsonene langs Sandvikselva-Isielva allerede sterkt fragmentert.

Lomma med sideelver (413)

Generelt

Viltområdet omfatter Lomma fra Sandvikselva og oppover. Oppstrøms Åmot/By er begge sidevassdrag inkludert. I nedre deler (nedstrøms Glitterud-dammen) er det rik gråor-askeskog og gråor-heggeskog. I midtre deler (fra Bærums verk til Åmot/By) renner elva gjennom kulturlandskap. I disse delene er grøntkorridoren fragmentert. I øvre deler går elva over til å bli et reint skogsvassdrag.

Verdi for viltet

Det går flere trekkveier for elg i området. Langs vassdraget er det helårsbiotoper for rådyr. Deler av strekningen er jaktområde for flere arter av flaggermus (Gjerde m.fl. 1996). Fuglelivet er rikt og omfatter bl.a. spurvefugl og ender. Det er potensielle jerpebiotoper i øvre deler av vassdraget. Fossekall og vintererle hekker flere steder. Opplysninger er i hovedsak hentet fra viltkart for Bærum (Fylkesmannen i Oslo og Akershus 1989 og 1998).

Konklusjon/forvaltning

Lomma er en viktig landskapsøkologisk korridor i et intensivt drevet kulturlandskap. Sammen med Sandvikselva/Isielva danner Lomma en sammenhengende korridor fra sjøen til marka. Inngrep som fragmenterer grøntkorridoren må unngås. Grensene som er trukket signaliserer at det stedvis bør arbeides for å reetablere kantsoner.

Urselva (414)

Generelt

Viltområdet omfatter Urselva fra E68 til Risfjellkastet. I nordre (nedre) deler går elva i en steil bekkekløft med opp til 30 meter høye bergvegger på sidene. Lenger opp er det roligere topografi. Stedvis omkranses elva av frodig gråor-heggeskog. Partier med ask-snelleskog finnes også. Elva har tilknytning til kulturlandskap. Lokaliteten har god fuktighet og er trolig en meget rik moselokalitet.

Verdi for viltet

Området er en viltkorridor. Partier med frodig løvskog antas å ha høy tetthet av hekkende fugl.

Konklusjon/forvaltning

Området kan fungere som viltkorridor. Inngrep som fragmenterer grøntkorridoren må unngås.

Ramsåsen (415)

Generelt

Viltområdet går fra Haugskastet i sør og til Urselva ved Risfjellkastet i nord. Den østvendte, bratte skrenten i Ramsåsen er et naturreservat med en av Bærums mest velutviklede almlindeskoger. Under skrenten er det store arealer med høystaudeskog og en del gråor-askeskog. Det er også en del lågurtskog i området. Området har store forekomster av edelløvskog. I bratthengene er skogen lite påvirket. Under stupene er det mange gamle styvingstrær med imponerende dimensjoner. Området er variert. Det er mange steile kløfter med moseklede bergvegger og partier med frodig kontinuitetsgranskog. Området har en rik flora (se Bronger 1986a) og det er funnet flere hensynskrevende sopp- og mosearter her.

Verdi for viltet

Fuglelivet er svært rikt (NOF/Oslo og Akershus 1998). I løvskogen hekker flere spettearter. Forekomsten av gammel, til dels død ved rik skog, gjør området attraktivt som hekkeplass også for krevende arter som dvergspett og gråspett. Tettheten av hekkende spurvefugl er høy. Edelløvskogene huser uvanlige arter som bøksanger. Områdene under skrentene er meget gode rådyrbiotoper.

Konklusjon/forvaltning

Ramsåsen har dominans av rike skogtyper med høyt innslag av løvtrær. I store partier er skogen gammel. Fuglelivet er rikt og området er trolig et særlig viktig leveområde for rådyr. Store deler av området er naturreservat eller er registrert som nøkkelbiotoper i kommunens viltkartlegging. Det er viktig at disse overholdes. Bevaring av høyt løvinnslag og sjiktning er viktige momenter i det øvrige av viltområdet.

5.2. Svært viktige viltområder

Fornebu (212)

Generelt

Viltområdet inkluderer i hovedsak de fire buktene Holtekilen, Storøykilen, Koksabukta og Hundesundet. Av disse er to større områder (Storøykilen og Koksabukta) vernet som naturreservat i tillegg til at en av holmene i Hundesundet er vernet som sjøfuglreservat. Det foreligger forslag om ferdselsforbud på Selskjæret. I området er det grunne bukter med undervannsvegetasjon, samt takrør-fjæresalturtvegetasjon. Det er også brakkvannsumper i bekkeutløp og svartorsumpskog som bryn og holt. I tillegg til viltverdi, har området svært verneverdige brakkvannsumper, strandvegetasjon og kalktørrenger (Bendiksen 1994). Deler av området har høy entomologisk verneverdi (Hansen og Hansen 1998).

Verdi for viltet

Fornebu har stor verdi for mange grupper av fugl. Takket være sin strategiske beliggenhet, er Fornebu en av de beste trekklokalitetene i Oslo og Akershus, særlig om våren (NOF/Oslo og Akershus 1998). Kilene tiltrekker mye vannfugl på trekk, for eksempel vadere og ender. Fiskeørn bruker gruntvannsområdene som fiskeplass og store mengder musvåk, fjellvåk og spurvehauk har trekkroute over Fornebulandet. Fornebu er en viktig rasteplass for spurvefugl f.eks. låvesvale, stær, og meiser (Andersen m.fl. 1991). En rekke sjeldenheter er observert her, og dette bekrefter områdets betydning som raste- og beiteplass for fugl på gjennomtrekk. Takrørområdene er viktige hekkeområder for sivspurv og rørsanger. Sjeldne arter som

skjeand (rødlistet), sivsanger og sivhøne har hekket her. Den rødlistede arten skogdue observeres gjennom hele hekkesesongen, og kan hekke i skogholt i overgangen mellom våtmark og ruderatmark/kulturlandskapet innenfor. For flere arter av spurvefugl, er området viktig som overvintringsområde. Dessuten overvintrer det mye andefugl i isfrie vintre. Alt i alt er omkring 260 fuglearter påtruffet på Fornebu. De fleste observasjonene er utført langs Storøykilen og Koksabukta. Selskjæret (rett vest for Torvøya) er et viktig hekkeområde for sjøfugl. I de grunne sjøområdene nord for Selskjæret er det rasteplasser for dykkender, bla. toppand og kvinand.

Konklusjon/forvaltning

Fornebu har stor verdi som fuglelokalitet gjennom alle årstider. Antallet arter som bruker området er høyest i trekktoppene (vår og høst), men et anseelig antall arter, til dels sjeldne arter, hekker i området. Gunstige rasteplasser i gruntvanns- og sumpområdene er avgjørende for områdets verdi for fuglefaunaen. At Fornebu ligger midt i trekkruta for store mengder fugl, gjør området ekstra viktig som viltområde. Store deler av viltområdet er allerede vernet som naturreservat. Ferdsel er største trusselen mot vilt i området. Det er viktig at ferdselen av mennesker og hunder holdes under kontroll. Overgangen fra flyplass til tettbefolket område kan ha dramatiske konsekvenser for forstyrrelser i gjenværende naturområder på Fornebu. Etablering av gode buffersoner samt reetablering av opprinnelige naturområder er ønskelig (kfr. KEF 1987). I tillegg er informasjon og kanalisering av ferdsel nødvendig.

Gåsungane (214)

Generelt

Gåsungane er tre små skjær en drøy kilometer sør-sørøst for Gåsøya. Rundt Gåsungane er det et grunt havområde som begynner sør for lykta og strekker seg via de små skjæra og videre nordøstover. Totalt dekker viltområde en strekning på en drøy kilometers lengde og max 400 meters bredde. To av skjæra har menneskelige ”installasjoner” i form av lykt og sjømerke. Ellers er det ingen tekniske inngrep i området.

Verdi for viltet

I området raster det store mengder sjøfugl året rundt. Flere hundre ærfugl kan være samlet her. Svartand er en annen art som kan raste i betydelige mengder. Skjæra er viktige hvileplasser for måker. I trekktida kan store mengder vadefugl, f.eks. tjeld, mellomlande på skjæra. Et bredt spekter av vannfugl bruker området, bla. flere andearter og alkefugl.

Konklusjon/forvaltning

Sjøområdene rundt Gåsungane er et av de desidert viktigste marine våtmarksområdene i indre Oslofjord (Morten Bergan, pers. medd). Store mengder sjøfugl raster i området.

Kjaglidalen (043)

Generelt

Kjaglidalen viltområde strekker seg langs Kjaglidalen fra riksveien til Kroken. I vest inkluderer det hele den bratteste delen av lisida (mot dalbunn) inkludert flere små bekkedaler og Sirisdalen. I øst inkluderes tilsvarende samt hele skogområdet mot Røstvetfjellet, Gaupeberget og Endli edelløvskogsreservat. Kjaglidalen viltområde favner et stort og høyproduktivt skogområdet som samtidig er nokså lite berørt av moderne skogsdrift. Området

er den største og best bevarte forkastningsdalen i Oslomarka og betegnes som et viktig geologisk referanseområde (Bronger 1987). Den rike botanikken i Kjaglidalen har vært kjent lang tid tilbake. En rekke sørlige arter finnes her. Totalt ble 296 arter av høyere planter registrert i en undersøkelse (Bronger 1987), hvilket er ekstremt mye. Det er registrert mange rødlistede arter i Kjaglidalen, bla. >10 rødlistede sopparter og flere rødlistede mosearter. Lokaliteten beskrives som meget verneverdig med tanke på entomologiske verdier (Hansen og Hansen 1998).

Edelløvsskog er vanlig i området. I verneplanen for edelløvsskog ble hele 15 områder i Kjaglidalen utpekt som verneverdige (Fylkesmannen i Oslo og Akershus 1978). I hovedsak dreier dette seg om gråor-heggeskog, gråor-askeskog, snelle-askeskog og alm-lindeskog. Foruten edelløvsskog, er det store områder med høyproduktiv granskog, for eksempel lågurtskog og høgstaudeskog. Det er jevnt over god sjiktning og en del død i skogen. I hele området er det et høyt innslag av grove trær, bla. selje, alm og ask. Mange styvingstrær (i hovedsak alm og ask) har imponerende dimensjoner. I partier langs Isielva er det bekkeløftkarakter. I Kjaglidalen er det få tekniske inngrep. En vei går langs dalbunnen. Det finnes fritidsboliger på et par gamle plasser (Kjaglienga) og noen hyttefelt sørvest i området.

Verdi for viltet

Området er stort, med høy gammelskogsandel og med høyt løvinnslag. Dette legger grunnlag for et rikt fugleliv. Hekkebestanden av sangere og andre spurvefugler er tett og teller mange arter. Sjeldnere arter som vendehals, gråspett, dvergspett, tretåspett, nøttekråke, bøksanger og rosenfink hekker i området. I tillegg er flere ugle- og rovfuglarer påtruffet her. Kjaglidalen har stor verdi som jerpeområde. Bekkedaler med høy tetthet av beitetrær; i hovedsak or og bjørk, samt skjulesteder (for eksempel skjørtegraner) er gode jerpebiotoper. Slike finnes det mange av i området. Kjaglidalen er mulig leveområde for storfugl. Innen gammelskogsområdene finnes gode kyllingbiotoper, sommerbeiter og vårhabitater for storfugl. Blant artene som er knyttet til Isielva og sidebekker finner vi gråhegre, fossefall og vintererle. Fragmentering av området vil drastisk redusere verdien for de mest arealkrevende artene.

Alt i alt framstår området som et sammenhengende habitat for arealkrevende fugle- og pattedyrarter. Ved siden av rikt fugleliv, har området betydning som leveområde for hjortevilt. Det er gunstige sommer- og vinterbeiter og dalføret er trolig en viktig trekkvei.

Konklusjon/forvaltning

I Kjaglidalen finnes et viltområde av spesiell stor verdi for skogsfugl og andre fuglearter knyttet til gammel skog og løvskog. I tillegg tilbyr området leveområder for hjortedyr hele året. Viltområdet innbefatter et større vassdrag over en nokså lang strekning. Arealene langs elva kan forventes å ha betydelig korridoreffekt. For å bevare kvalitetene knyttet det rike fuglelivet, bør området få utvikle seg mest mulig uten menneskelige inngrep. Sannsynligvis vil deler av området bli vernet som barskogsreservat. De største utfordringene for kommunen ligger i forvaltningen av arealene utenfor et framtidig reservat.

Dælivann med omegn (216)

Generelt

Viltområdet strekker seg fra Fleskum i sør til Øverland i nord. Landskapsvernområdet er sørøstre avgrensning, høydekote 200 er grensa mot Kolsåsstupene. Området omfatter kulturlandskap med skogbryn, holt og et større vann; Dælivannet. Dælivannet ble vurdert som

et regionalt/lokalt verneverdig område i utkast til verneplan for våtmarker i Oslo og Akershus fylker (Fylkesmannen i Oslo og Akershus 1987). To små edelløvs-kogsreservater er inkludert i området; Skotta (alm-lindeskog) og Dalbo (ask-snelleskog, skavgrasutforming). Flere andre delområder har vært vurdert i vernesammeheng (Korsmo 1974). Noen av disse er fanget opp som nøkkelbiotoper i kommunens naturtypekartlegging (Blindheim 2001). Det er mange grove edelløvtrær spredt i området. Store deler av viltområdet ligger innenfor landskapsvern-området. Området er botanisk interessant (se. bla. Lysgaard m.fl. 1982). Sjeldne plantearter er registrert både i tilknytning til rik edelløvs-kog og våtmark. Det er gjort en del funn av svært sjeldne jordboende storsopper, samt enkelte funn av rødlistede vedboende sopper og moser.

Verdi for viltet

Området har et meget rikt fugleliv. Ca 100 fuglearter er registrert i området som betegnes som et av de rikeste fugleområdene i Bærum i forhold til hekkefugler (NOF/Oslo og Akershus 1998). I våtmarksområdene ved Dælivann er det gode forhold for andefugl. Sivhøne er dessuten registrert her. I løvskogene finnes flere hakkespettarter, bøksanger, stjertmeis, løvmeis, kjernebiter m.fl. Kulturlandskapet er spesielt rikt. Flere uglearter og skogdue er knyttet til kulturlandskapet. Noen sjeldne fuglearter er registrert i området, blant annet nattergal og dvergfluesnapper. At et vidt spekter av arter er påtruffet, understreker områdets betydning som raste- og leveområde for fugler.

I kulturlandskapet er det beiteplasser for hjortedyr. Rådyr finner helårsbiotoper i det varierte kulturlandskapet. Området er dessuten beiteområde for elg.

Konklusjon/forvaltning

Området er variert og inneholder mange rike vegetasjonstyper. Flere steder er det gamle trær og partier med gammel skog. Viltområde Dælivann har stor betydning som hekkeområde for en lang rekke fuglearter. Bevaring av det rike kulturlandskapet betyr at gamle løvtrær og løvrike skogbryn må bevares og at natureng må skjøttes. For skogen er det viktig å beholde en høy andel med eldre skog og øke andelen furu- og løvtrær (Fylkesmannen i Oslo og Akershus 1996). Å unngå gjenplanting med gran samt bruk av lukkede hogstføringer i gran- og løvskog er tiltak som for å bevare og fremme områdets funksjon som viltområde.

Lysakervassdraget (044)

Generelt

Viltområdet omfatter hele Lysaker-vassdraget, fra fjorden til og med Bogstadvannet. Lysakerelva er grensevassdrag mellom Bærum og Oslo og viltområdet inkluderer arealene på begge sider av grensa. Kantene ned mot elva er mange steder bratte og vanskelig tilgjengelige. Topografien har sørget for at dette har vært vanskelig utbyggbart og vanskelig tilgjengelig for skogbruksdrift. Det meste av strekningen har gammel skog. Flere ulike skogtyper er representert; gråor-heggeskog, gammel lågurtgranskog, rik edelløvs-kog m.fl. Elva gir god fuktighet til vegetasjonen rundt. Noen steder går elva i markerte forsenkninger (bekkekløfter). Deler av lokaliteten har kalkrik grunn. Botanikken er rik (Stabbetorp m.fl. 1994) og det er gjort flere funn av rødlistede, til dels svært sjeldne, sopparter. Et par svært sjeldne mosearter er også funnet på trær langs vassdraget. Et sjeldent vanninsekt er registrert her (Aagard og Hågvar 1987). Trolig finnes flere sårbare og sjeldne insektarter i skogen langs elva. 13 fiskearter er registrert i vassdraget.

Bogstadvannet er en forholdsvis næringsrik innsjø som også er delt mellom Bærum og Oslo. Et par ugrøftede svartorsumpskoger på vestsida er interessante naturtyper.

Verdi for viltet

Lysakerelva er kanskje den viktigste gjenstående elvestrengen mellom marka og fjorden. Det faktum at elva i store partier har vegetasjon (skog) langs breddene gjør området til en svært viktig trekkvei/korridor for vilt til alle årstider. Rådyr finnes i området hele året. Elva er næringsområde for vintererle (vår, sommer og høst) og fossefall (hele året). Det er et rikt fugleliv langs elva. I de rike skogtypene er det høy tetthet av hekkende spurvefugl. Mer krevende arter, som f.eks. bøksanger, finnes også.

I Bogstadvannet er det helårsbiotop for andefugl. De viktigste fuglelokalitetene er deltaet i nord (Oslo kommune) og sivbeltene i sørvest (nord for Fossum bruk; Bærum). Kun vanlige arter er registrert hekkende i vannet, men mange vannfugler forekommer under vår- og høsttrekket. Noen sjeldenheter er registrert om sommeren (myrrikse, myrsanger), men det er ikke sannsynlig at disse har hekket her.

Konklusjon/forvaltning

Biotopen er en viktig viltbiotop. Siden kommunegrensa deler biotopen, må viltområdet gis prioritet både i Oslo og Bærum. Inngrep som fragmenterer viltkorridoren må unngås. Skogen bør få utvikle seg fritt. Registreringene fra området bærer preg av å være tilfeldige. Det er ønskelig med videre naturfaglige undersøkelser av Lysakervassdraget.

6. Litteratur

- Aagard, K. og Hågvar, S. 1987. Sjeldne insektarter i Norge. 1. Døgnfluer, steinfluer, øyestikkere, vannteger, vårfluer, rettvinger, saksedyr, nettvinger, mudderfluer og skorpionfluer. Med en generell innledning om vernearbeidet for insektafaunaen. Økoforsk utredning. 1987: 6
- Andersen, G. S. 1989. Intern rapport til Miljøvernavdelingen om Truete og sårbare hekkende fuglearter i Oslo og Akershus, 81 s.
- Andersen, G. S. og Bergan 1997. Telling av hekkende sjøfugl i Oslo og Akershus 1997. Notat til Fylkesmannens Miljøvernavdeling.
- Bendiksen, E. 1994. Botaniske undersøkelser på Fornebu. Vurdering av naturområder i forbindelse med endret arealbruk. NINA.
- Bergan, M. 1992a. Fugler året rundt. Nøttekråka – jubileumsutgave 1992, side 34 – 37.
- Bergan, M. 1992b. En fuglesjø gjennom et år – Engervann i Bærum. Toppdykker'n 12: 107 – 110.
- Blindheim 2001. Kartlegging og verdisetting av naturtyper Bærum kommune. Siste Sjanse-rapport 2001 - 1 (under utarbeidelse).
- Bronger, C. 1986a. Ramsåsen i Bærum, botaniske verdier. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, miljøvernavdelingen.
- Bronger, C. 1986b. Ostøya i Bærum. Botaniske verneverdier og vegetasjonskartlegging. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernavdelingen.
- Bronger, C. 1987. Kjaglidalen i Bærum. Botaniske verneverdier. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernavdelingen. Rapport 1987 - 3.
- Christiansen, J. P. (red). 1975. Fuglelivet i Asker og Bærum. Fra Asker og Bærum feltornitologiske forening (hefte, 78 s)
- Danielsen, J. 1991. Jerpa og skogbruket. Vår Fuglefauna 14. 57-61.
- Direktoratet for Naturforvaltning. 1999. Nasjonal rødliste for truete arter i Norge 1998. DN-rapport 3.
- Direktoratet for Naturforvaltning 1996. Viltkartlegging – DN-håndbok 11, 112 s.
- Dolmen 1994. En ferskvannsbiologisk undersøkelse av Tjernsmyrtjern og Hosledammen i Bærum kommune, med råd om skjøtsestiltak. Rapport Bærum kommune, Park og idrettsvesen, 18 s.
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus 1978. Utkast til verneplan for edellauvskog i Oslo og Akershus fylker.
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus 1987. Utkast til verneplan for våtmarker i Oslo og Akershus fylker.
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus. 1989. Viltkart.
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus. 1996. Forvaltningsplan for Kolsås – Dælivann landskapsvernområde med fire naturreservater i Bærum kommune, Akershus fylke 1996 – 2000.
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus. 1998. Viltkart.
- Gjerde, L., Klann, M., Rigstad, K., Starholm, T. og Syvertsen, P. O. 1996. Flaggermus i Oslo og Akershus. Del III, s. 145 – 150 i Olsen, K. M. (red.): Kunnskapsstatus for flaggermus i Norge. Norsk Zoologisk Forening. Rapport 2. (210 s.)
- Hansen, O. & Hansen, L. O. 1998. Verneverdige insekthabitater. Oslofjordområdet. -NINA Oppdragsmelding 546: 1-132.
- Håland, A., Overvoll, O. og Stellberg, J. 1998. Haga golfbane i Bærum, Konsekvensutredning natur og miljø. Norsk Natur Informasjon - NNI.

- Johnsen, G.H. 1998. Konsekvensutredning golfbane på Grinijordene i Bærum: Vannkvalitet, bunndyr og fisk. Rådgivende Biologer AS, rapport nr. 364.
- KEF 1987. Komite for ettbruk av Fornevu 1997. Fornebu's unike natur – en dokumentasjon (med presentasjon av KEF's miljøalternativ). Rapport.
- Knoff, C. 1999. Blir bestandsskogbruket hønsehaukens bane? Prosjektrapport på hønsehauk i Hedmark. NOF – avd Hedmark, 30 s.
- Korsmo, H. 1974. Naturvernrådets landsplan for edellauvskogsreservater i Norge. Rapport utarbeidet på grunnlag av IBP – CT/Silva's plantesosiologiske undersøkelser i edellauvskog i Østfold, Akershus, Hedmark og Oppland. Botanisk Institutt, NLH.
- Lysgaard, I., Lenth, K. & Lund, M-K. H. 1982. Kolsås Dælivann området. Bærum natur- og miljøvern og Pedagogisk senter i Bærum kommune.
- Midtgaard F. og Aarvik L. 1984. Insektinventeringen på Ostøya og Håøya 1983 i: Rapport 7-576, Miljøverndepartementet 1984.
- Nakken, T. 1979. Vedboende sopp langs Sandviks-/Isielva i Bærum.
- NOF/Oslo og Akershus 1998. Guide til fuglelokaliteter i Oslo og Akershus. Svein Dale (red.).
- Rinden, Helge 1988. Ornitologiske observasjoner på Tanumplatået. Notat.
- Rinden, H. og Eine, M. 1993. Amfibielokaliteter i Bærum, en undersøkelse av dammer i Bærum med hovedvekt på byggesonen.
- Rolstad, J., Wegge, P. og Gjerde, I. 1991. Kumulativ effekt av habitat fragmentering: Hva har 12-års storfuglforskning på Varaldskogen lært oss? Fauna, 44(1): 90-104
- Stabbetorp, O., Eriksen, J. E. og Wischmann 1994. Lokalfloora for Oslo og Akershus, foreløpig utgave del 1-6. Norsk botanisk forening, Østlandsavdelingen.
- Stensland, P. og Bøhler T. 1997. Analyse av sannsynlige konsekvenser for fuglelivet i forbindelse med omdisponering av Grini-jordene til Golfbane & NOF's forslag til arealdisponeringer. NOF rapport, Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus.

Personlige meddelelser:

Geir Sverre Andersen, Bærum

Morten Bergan, Bærum

Per Stensland, Bærum

Sigurd Lønne, Bærum

Jeroen van der Kooij, Oslo